

Friedrich Gorenstein

Zsoltár

Elmélkedésregény az Úrnak négy csapásáról

Ne indulj a sokaság után a gonoszságra, és
peres ügyben ne tarts a sokasággal tartva,
annak elfordítására.

Mózes második könyve. Kivonulás 23,2.

A nagy emberek gondolatait nyomon
követni a legszórakoztatóbb tudomány.

Puskin

Hallottam hírét: festjük is magunkat, no
bizony, Isten megáldott egy arccal,
csináltok másokat; lebegtek, tipegtek,
selypegtek; Isten teremtéseinek
gúnyneveket adtok, s
kacérságból tudatlannak mutatkoztok.

Shakespeare: Hamlet III.1.

Anyám emlékének

I.

Jaj, zúg a sok nép! Zúgásuk olyan, mint a ten-
ger zúgása. Morajlanak a nemzetek! Úgy moraj-
lanak, mint erős vizek! – Így mondotta Ésaías,
Ámos fia, a próféta, aki nyolc évszázaddal a Bet-
lehem-i csillag feljövetele előtt megjövendölte hön
szeretett, engedetlen és makacs népének a Kis-
ded, a Gyermek, a Fiú Születését. A népnek,
amely mindenfelől dübörgés és zibongás köze-
pette szorongattatott. Így mondotta a próféta,
aki éles fülével meghallotta a legveszedelmesebb,
Észak felől közelítő seregek nehéz dübörgését.

Bizony zúgás és zavarodás lakozik a földön.
De minél magasabbra emelkedik az égbe, annál
kevésbé hallatszik a zaj, és minél közelebb az Úr,
annál kevésbé számítható az ember. Hát ezért kül-
di le az Úr követeit a földre, ha meg akarja szán-
ni az embert. Nem maga az Úr küldi őket le a
földre, nem ő maga választja ki őket, hanem azo-
kat küldi, akiket a próféták választanak és jelöl-
nek ki. Az Úr a világ teremtésének kezdetén ad-
ta meg az embernek ezt a jogot. „És formált vala

az Úr Isten a földből mindenféle mezei vadat, és
mindenféle égi madarat, és elvivé az emberhez,
hogy lássa, minek nevezze azokat; mert amely
nevet adott az ember az élő állatnak, az annak
neve.” Imígyen az Úr beléhelyezte az emberbe a
Teremtő erőt, és beavatta az embert a művészet
titkába. A teremtés hetedik napján volt a művé-
szet Születése, a hetedik napon kapta az ember
az Úrtól ezt az ajándékot, és az Úr mind a mai
napig megtartotta ezt az ajándékát a kiválasztot-
tak számára. És ezek közül a kiválasztottak kö-
zül is kiemelte Ő a jövendő nagy- és kis-
prófétákat, és a próféták közül mindössze hár-
mat választott ki. Mózeset, az Isteni Törvények
megalkotóját, Ézsajást, a Messiásnak, a Júda
törzséből való Krisztusnak a megjövendölőjét,
Jeremiást, az Antikrisztusnak, a Dán törzséből
való Antikrisztusnak a megjövendölőjét.

Jákób pedig, Izráél nemzője, halálos ágyán
mind a tizenkét fiának jelentette jövőjét, hogy ne
legyenek kíváncsiak a sorsukra és minden erejü-

ket csak a Szövetség beteljesítésére áldozzák. Így szólt Júdához, negyedik fiához:

– Júda! Téged magasztalnak testvéreid, kezded ellenségeid nyakán lesz, s leborulnak előtted atyádnak fiai. Fialat oroszlán Júda; zsákmánytól lettél nagyvá, fiam! Lehevert, lenyúgodott, mint a hím-oroszlán, vagy mint a nőstény oroszlán, ki merné felébredni? Nem távozik el Júdától a fejedelmi jogar, sem a kormánypálca térdei közül; míg eljön a Békéltető és a népek néki engedelmeskednek...

Hatodik fiához, Dánhoz így szólt:

– Dán ítéli a maga népét, mint Izráél bármely törzse. Dán kígyó lesz az úton, Áspiskígyó az ösvényen, a ló csüdjébe harap, és lovása hanyatt esik.

A duzzadó erőből s az oroszlán gerjedelméből született Krisztus, a Messiás, az Áspistól pedig, a kígyótól, aki a hajdani hóhérok és öngyilkosok kezében a gyilkos fegyvert helyettesítette, született az Antimesziás, az Antikrisztus. És az Áldás és Átok nagy napján, amikor a Léviták nemzetségéből való Mózes arra tanította népét, hogy szeresse az Urat és félje a gonosz beszédet, külön állottak ők. Júda törzse az Áldás hegyén, ami Gerizim, Dán törzse az Átok hegyén – ez a Geval.

Messze elmúlt akkor már a Teremtés hetedik napja, a művészet Születésének szent napja. Már gyötörte az embert a gondolat kínja, a legszörnyűbb földi kínzás, amit el kellett viselnie Shakespeare-nek is, a géniusznak, aki szorosán ölelte a földet és akit kivetettek az Egek, mert bizony az, aki ily erős az emberi elgondolásokban, mindig gyenge az Isteniekben. Ezért a kínért üzetett ki az ember az Édenkertből és ítéltetett örökös munkára. Már azt is megtanulta az ember, hogy a művészetet, az Úr szent Ajándékát is Az ellen fordítsa, Aki Ajándékozta. És az első átok, amit a Geval hegyén Mózes Parancsolataiban kiejtett, ez volt:

– Átkozott legyen, aki szobrot farag vagy bálványt önt, útalatosságot az Úr szemében, és a művész kezének alkotását titkos helyre rejti!

De az ember, akit a Jó és Rossz Tudásának fájáról fakadt vágyak mardosnak és a szegény, továbbra sem vett tudomást korlátairól és nem félt. Már nem titokban állított bálványokat, hanem nyíltan, az egekbe magasztalt magához hasonló bűnösöket... Mindhiába jajgatott a pusztába kiáltott szóval a nagy szenvedő próféta, Jeremiás:

– A bálványok nyelvét kézműves simította ki, arany és ezüst ruhát adtak rájuk, de azért csak hamis képek és nem tudnak beszélni. És nem lesz

belőlük semmi egyéb, mint aminek a művész keze gyúrta őket. Amikor látjátok, hogy a tömeg előttetek és mögöttetek imádja őket, mondjátok magatokban: Egyedül téged illet imádás, Urunk!

Ám Jeremiás azt kapta a prófétálásért, ami hagyományosan járt, megverték és Jonatán írnok pincéjébe zárták, amit népi börtönnek tettek meg. Amikor pedig Jeremiás szenvedései oly nagyok lettek, hogy már meg is halhatott, a király kegyes volt hozzá és átvitette a saját királyi börtönébe, az őrség udvarába, ahol kenyeret adtak neki. „Parancsola a király az etióp Ebed-Meleknek: Végy magadhoz innét harminc embert, és hozd fel Jeremiás prófétát a veremből, mielőtt meghalna. Vett Ebed-Melek régi és elszakadozott ruhadarabokat, és alábocsátá azokat Jeremiásnak köteleken a verembe. És mondá Ebed-Melek Jeremiásnak: Tedd a régi és elszakadozott ruhadarabokat a hónod alatt a kötelek alá. És úgy cselekedék Jeremiás. Kivonák Jeremiást a köteleken és kihozák a veremből, és lakék Jeremiás a tömlöc pitvarában.”

Így szenvedett a nagy zsidó próféta, aki megjósolta az Antikrisztus eljövételét törzséből, a Dán törzsébe tartozó testvérei közül, aki megalakította azt a legendás tanítást, hogy ne állj ellent a bűnös embernek gonoszszággal és erőszakkal, amely tanítást hét évszázaddal később átvettek tőle és aztán világszerte ismert lett. Mivelhogy minden próféta a király és a nép ellen prófétál, és azok pedig üldözik és kivégzik. Mert az Úr, aki nem tudta egy nagy közös büntetéssel megölni a sok bűnöst, nehogy köztük elveszen az a kevés igaz is. Mert az élet az ő Isteni Kézirata, és még a földi alkotó sem tudja megsemmisíteni úgy a rosszat, amit csinált, hogy megmaradjon belőle, ami jó (hacsak nem szocialista realista stílusban dolgozik), csak azt teheti, amit Gogol, bedobja az egész kéziratot a tűzbe, kivégzi egészen. Így hát az Úr, aki még Noé idejében lemondott a nagy közös büntetésről, megalkotott a királyok és a népek kivégzése ellen négy súlyos Isteni Csapást. Íme ezek, ahogy a száműzetés prófétája, Ezékiel felsorolta.

Első csapás a kard, a második az éhínség, a harmadik a vadállat, amit úgy kell érteni, hogy buja gerjedelem, a negyedik a betegség, a dögvész...

Néha együtt érkeznek a csapások, néha külön, néha az egyik erősebb, néha a másik... De abban az évben, amikor beteljesedett a mártír-próféta, Jeremiás jóslata, és a Dán törzséből való Dán, az Áspis, aki nem az áldásra, hanem Ítékezésre és

Átokra született, az Antikrisztus megjelent a földön, különösen erős volt az Úr Második Csapása – az éhezés. Eljött, amit Ezékiel próféta mondott.

– Bocsátom az éhség gonosz nyilait rájok, hogy pusztítsanak, a ti pusztításotokra fogom bocsátani őket, és éhséget halmozok föltek, és eltöröm nálatok a kenyér botját...

És akkor jött el a földre Dán a Dán törzsből... Ez pedig 1933 őszén volt, a harkovi terület Dimitrov városától nem messze... Itt kezdődött az Első Példázat. Mert amikor eljönnek az Úr Csapásai, a közönséges emberi sorsok prófétai példázatokba sűrűsödnek.

*

Marija az egyik járókelőben felismerte azt az idegent, aki a teázóban kenyeret adott neki. Elnyűtt kabátjának szűk ujja fedetlenül hagyta csontos csuklóját, kopott sapkája esetlenül ült a fején, bakancsán nem volt semmi különös, ha csak nem az, hogy milyen erős és ekkoriban szokatlanul vastag talpa volt, mintha hosszú útra, folytonos gyaloglásra készült volna. Ilyen bársongalléros kabátot egyébként a század elején csak divatozó arisztokraták hordtak, de később sok értelmiségi viselt ilyen, még a kispénzűek is. Szóval az idegen úgy öltözködött, mint egy olyan ember, aki megélt már egyet s mást a földön, de közben kamaszkorú volt, szinte kisfiú még. Akármilyen gyorsan tudott futni Petro Szemjonovics, a brigádvezető, akármilyen tapasztalt is volt a szocialista tulajdon ellenségeinek megsemmisítésében, az idegent nem tudta utolérni. Sőt mi több, óriási bosszúságára rendkívül dühösen konstatálnia kellett, hogy nyomokat sem talált. Mert az Úr sokakat odaad a bűnös emberek kenyére-kezdvére az ő bűneik miatt, még az Oltalmazót is, akit áldani küldött, odaadta mások bűnei miatt, de soha nem adja oda a bűnös embereknek Áspist, az Antikrisztust, akitátkozni küldött. Mert az Antikrisztus a bűnös ember bírása, amint minden létező bírása is. Súlyos ez a járom annak, aki az Ég küldötte, de földi utat jár. Nincs hatalmában, hogy segítsen és megmentsen, csak hogy ítéljen és elveszejtsen. És amint Lipki telepről Dimitrov városba ment az úton egy napsütötte őszi reggelen a Dán törzsből való Dán, az Antikrisztus, az Úrral beszélt Jeremiás próféta közvetítésével, akinek szelleméből született és aki szellemi atyja volt. És szólt az Úr:

– Mielőtt az anyaméhben megalkottalak, már ismertelek, és mielőtt az anyaméhből kijöttél, én megszenteltelek.

– Ó Uram Isten, én nem tudok beszélni, mivel még ifjú vagyok – felelte Dán.

De az Úr azt mondta:

– Ne mondd azt: ifjú vagyok, hanem menj el mindazokhoz, akikhez küldelek téged, és beszélj mindazt, amit parancsolok néked. Ne félj tőlük, mert én veled vagyok, hogy megszabadítsalak téged.

És itt, a népes úton, amit a helyiek úgy neveznek, tamba, Dán úgy érezte, valami megérinti az ajkát, és ezt hallotta:

– Íme, az Én ígéimet adom a te szádba... Emeld föl a fejed és nézz a népre, amely körülötted jár gondjaival... Megrágalmazták az Urat, azt mondták: „Ő nincs is, és nem jön ránk semmi baj, és nem jön ránk majd sem kard, sem éhínség.”

És mondta az Úr Dánnak másik prófétája, Ézsaiás közvetítésével, akinek szelleméből született Dán testvére, a Júda törzsből való Jézus, az Oltalmazó:

– Nézd, fogannak szénát, szülnek szalmát... Emeld fel tekinteted és nézz körül... Elfeledkezhetik-e az anya gyermekéről, hogy ne könyörüljön méhe fián? És ha el is feledkezne, én terólad nem feledkezem...

Fölemelte Dán a fejét és meglátta maga előtt Mariját, aki ugyanúgy, mint előző nap a teázóban, kinyújtotta felé a kezét, és kissé távolabb meglátott egy asszonyt, kezében egy csecsemővel. Az asszony még nem volt idős, de az éhség és a bajok megalázták, a kicsi fiú pedig, a fia, ijedt volt és reménykedett. Megint kivette Dán a tarisznyájából az éhség és számkivetettség kenyérét, a búza, zab, bab és lencse keverékéből Ezékiel próféta testamentuma szerint sült kenyér, és odanyújtott Marijának egy nagy darabot ebből a kenyérből. És először érezte Dán, hogy valami megérinti a szívét, és örvendezett jóságán, de az Úr figyelmeztette:

– Ne örülj jóságodnak, Dán, mert nem ezért küldtelek. Ez a nép levetette nyakáról a fából készült jármot, de vasból valót vett helyette magára. Sok van, ami reá vár, mielőtt földje ismét férjhez megy.

És elhallgatott az Úr, Dán pedig hátat fordított azoknak, akinek kenyeret adott, és gyors léptekkel elindult és hamarosan eltűnt a szemük elől.

Marija örvendezve mondta anyjának:

– Milyen nagy darab kenyér, lesz mit elosztá-

ni. Oszd el háromfelé, mama – neked, Vászjának és nekem, a kicsi Zsoriknak meg a belét a kendő sarkába kötve adjad szopogatni.

Vászja máris nyúlt, hogy az osztzkodás előtt lecsípjén magának egy darabot, de anyja elkapta a kezét és azt mondta:

– Dobd el azt a kenyeret, Marija. Tisztátalan, nem jó ember adta. Nem orosz ez a kenyér.

– Hogy lehet kenyeret kidobni, mama, hiszen éhesek vagyunk, ma még semmit sem ettünk, csak a kútból ittunk vizet. Engedd meg legalább nekem és Vászjának, hadd együnk belőle – mondta Marija.

– Nem, gyerekek. Inkább gyékényfüvet eszünk, mint ezt a kenyeret. A gyékény ehető, sok nő a patak partján a mocsáron túl. Ahogy visszajövünk a vásárról, elmegyek veletek gyékényt tépni.

És elvette Marija kezéből a kenyeret, amelynek készítését Ezékiel próféta írta és hagyta meg, és messzire elhajította, az esőtől szétázott szövetkezeti föld legsárosabb közepére, ahol egy csapat madár rebent szét ijedten, de azután csipegetni kezdte azt a kenyeret.

Dán, az Áspis, az Antikrisztus látta ezt, bár már messze járt, és ezt mondta a prófétálás alapítójának, az Úr első prófétájának, a tékoai Ámos pásztorinak a közvetítésével:

– Ezért bocsátottam rátok fogak éhségét minden városaitokban és kenyérszükséget minden helyeseitekben. És visszatartottam tőletek az esőt három hónappal az aratás előtt...

És mivel Dán, az Antikrisztus, mint minden zsidó gyerek, könnyen sebezhető volt, érzékeny és nem tudta a rosszat elfelejteni, elrejtette magába a gonosz asszony elleni dühét.

Már benne jártak a délutánban, amikor az anya három gyermekével elérte Dimitrov városát. Soha nem volt még Marija Dimitrovban, csak hallott róla, és Vászja sem volt soha, de az anya már volt és jól ismerte a várost, ezért senkitől nem kérdezte a járást, egyenesen ment oda, ahová akart. Megállt egy vastornácós szép, nagy, vadszőlővel befuttatott ház előtt. A kockaköves utcában még sok ilyen ház volt és a fáknak a dereka fehérre volt festve, mint falun a házak. Az utcán gyakran jártak szekerek, alighanem a piac felé mentek, a köveken bőven összegyűlt a kocsiokról leesett szalma. Felszedett belőle egy jó nyalábnyt az anya, szétterítette a ház előtti lócán és azt mondta:

– Üljetek le ide, gyerekek, itt várjatok meg. Fájhat már a lábacsátok, elfáradtatok, a piacon

meg nagy a tolongás, sok a nép. Megyek, veszek nektek aszalt szilvát és cukorkát, és visszajövök.

Vászjának nem kellett kétszer mondani, gyorsan leült, mellé pedig leült Marija és a kezébe vette a kis Zsorikot. Az anya gyorsan elment, meg sem csókolta a gyerekeket, nehogy véletlen rájőjjenek, hogy most elhagyja őket és azért búcsúzkodik.

*

Volt az istállóknál egy apóka, az éjjeliőr, akit csak Moszkalnak neveztek. Jószívű volt, kedves, szerette a gyerekeket, azok is őt. Maga köré gyűjtötte a kicsiket az istállóba, és amíg el nem aludtak, mesélt nekik. Akadt, akit hamar elnyomott az álom, de mások egész késő éjjelig elhallgatták. Marija is későig hallgatta és Vászja is. Sokféle meséje volt az apónak. Iván cárevicsről és az árva Marfusáról, és Ilja Muromecről, aki legyőzte a muzulmánokat. És volt még egy, a legérdekesebb mese, az isten kisfiáról, Jézus Krisztusról. Az apó tenyerébe támasztja ráncos, fehér szakállas arcát, elgondolkodik, nekikeseredik és belefog:

„Hol volt, hol nem volt, az Óperenciás-tengeren túl, az üveghegyeken is túl nagy volt a bűn a földön. És az Úr úgy határozott, megmenti a népet a bűnből, és leküldte szeretett kisfiát, a kicsi Jézus Krisztust a földre. Ahogy megjelent Jézus az emberek között, rögtön jobban érezték magukat. Fogott egy kenyeret és mindenkinek adott, amennyi csak beléjük fért, fejükre csöpögtetett a Jordán vizéből és azt mondta. »Legyetek mostantól megkeresztelt nép, pravoszláv, és a zsidó-rák-zsidóknak pedig, amiért nem akarnak dolgozni, és csak kereskednek a szent templomokban, nem fog eljönni az isten országa.« És a zsidó-rák-zsidók kigondolták, hogy a szeretett isteni gyermeket, isten kisfiát Jézus Krisztust megölik. És a zsidók között a legfőbb a Júdás-antikrisztus volt” – és itt az apóka fölemelte az ujját, mintha meg akarna valakit fenyegetni a sötétben, hallgatózott, de csak a lovak topogtak egy helyben föl-fölhorkantva –, „összehívta a Júdás-antikrisztus az egész világból a zsidó kahalt, ami annyit tesz, hogy az egész rablóbandáját, és azt mondta: »Amíg Jézus Krisztus él, nem tudjuk legyőzni a pravoszláv népet, nem fognak nekünk dolgozni a pravoszláv férfiak és asszonyok, és nem tudjuk elvenni a pravoszláv gyerekek vérért, hogy maceszt süssünk vele.« Ezek olyan tisztátalan gombócok náluk. Lemegy egyszer Jézus Krisztus a kertbe, Júdás meg a többi zsidó meg

ott várnak rá a bokrokban elbújva. Megragadták Jézus Krisztust, felvonszolták a hegyre, és felszögezték a lábát és a kezét egy keresztre, azt hitték, akkor meghal. De nem halt meg, hanem isten segítsége fölvitte az égbe és az égből megint megjelent a pravoszlávoknak és azt mondta: »Íme, itt vagyok. Ne higgyetek a zsidóknak, hogy meghaltam, és fizessetek meg nekik az én istenként elszenvedett kínjaimért...«

Érdekes mese volt, csak nagyon hosszú, a végére már majdnem minden gyerek aludt. De Marija nem aludt, és Vászja sem, és Ványa sem, az a fiú, aki az első nap odajött és enni kért. A mese végét az apóka mindig másképp mesélte. Hol a hős Ilja Muromec és Aljosa Popovics jött segítségül Jézus Krisztus hívására, hol Sztyepan Razin és Jemeljan Pugacsov, hol Jermak Tyimofejics, Szibéria meghódítója... És ez így ment minden éjjel. A lovak horkantanak, az istálló ablakán a tető alatt benéz a hold... Végül Vászja nem bírta ki, mellére csuklott a feje és elaludt.

– Elaludt Vászja – mondta akkor Marija és óvatosan a sarokba vitte testvérét, letette az odakészített szalmára, és melléfeküdt. Tetszetek ezek az esti mesék Marijának, de aztán megbánta, hogy Vászjának is engedte, hogy meghallgassa, mert közben Vászja összebarátkozott Ványával, azzal a fiúval, aki enni kért.

Egyszer, amikor Marija indult a városba koldulni, azt mondja neki Vászja:

– Én nem megyek veled, Ványával megyek.

– Testvérekem, Vászja, hát bántottalak én téged? Amit kapok, a tied is lesz... Ványa meg csak lopni tanít, tudom, hogy a piacra jár.

– Na és ha a piacra – feleli Vászja –, a piacon többet adnak és jobbat.

– Tudom azt én, hogy adnak és mit a piacon – feleli Marija –, kapzsi ott a nép, aki vesz, olcsóbbat akar, aki elad, drágábbat. Nincs jobb hely, mint a söröző vagy egy gazdag ház. Még a pályaudvaron is jól adnak, de ott gyanakvóak az emberek, félnek a rendőröktől. Ha megtetszel neki, ad, ha nem, még meg is verhet. Gyere velem, testvérekem, meglátod, jóllaksz.

Nem hallgatott Vászja Marijára, elment Ványával. Este megjön és azt mondja:

– Marija, adjál kenyeret, semmit sem kaptam.

Marija szemrehányóan feleli:

– Nem kellett volna a piacon szaladgálni, inkább koldultál volna, dolgoztál volna... – de azért adott neki kenyeret.

Másnap már nem jött hozzá Vászja és haza sem jött ebédre. Késő este jöttek meg Ványával, mind-

ketten elégedettek, cukorkát szopogatnak. Marija mindent megértett, nem kérdezett Vászjától semmit, de Ványát félrehívta és azt mondta neki:

– Loptatok a piacon?

– Loptunk – felelte Ványa.

– Ványa – szólt akkor Marija –, te csak magadért felelsz, de én felelek Vászjáért a mama előtt, aki elvesztett minket útközben... És a nővérem, Sura előtt, és a bátyám, Kolja előtt... Ványa, ne szoktasd rá a lopásra Vászját.

– Nem lopunk mi, csak kéregetünk, csak úgy mondtam – felelte Ványa és szemtelenül röhögcsélt.

– Hazudsz, szemtelen kutya – mondta Marija dühösen, és otthagya Ványát. Csak abban reménykedett, hogy hamarosan tovább viszik őket, szétosztanak mindenkét különböző árvaházakba, és akkor Vászja és Ványa útjai elválnak.

Már régen mondogatták, hogy elviszik őket, de egy reggel összeszedte a nevelő a gyerekeket és azt mondta:

– Gyerekek, ma jön a kocsi, és mind elme gyünk, ki hová, nem tudom. Az elsőre nem mindenki fér fel, de majd jön még kocsi, csoportonként visznek, akinek van testvére, maradjanak együtt, hogy egy csoportba kerüljenek.

Ahogy meghallotta ezt Marija, rohant, hogy szóljon Vászjának, de annak már se híre, se hama. Megjött az első kocsi, egy teherautó. Elvitte az első csoportot, Marija várt. Jött a következő, elvitte a második csoportot, Marija kezdett nyugtalanzkodni, Vászja sehol. Mit tegyen? Ha utána megy a piacra, elkerülhetik egymást, itt meg felteszik egy autóra a nővére nélkül. Nagyon izgult Marija, szidta Ványát, hogy lopni vitte magával Vászját, és ráadásul éppen most. Átkozta magát, hogy megengedte Vászjának, hogy a mesét hallgassa éjszaka, amikor Vászja összemegedett Ványával. Jött még egy kocsi, elvitt egy csoportot, már alig maradt gyerek, egy utolsó csoportra való. Nem bírta ki Marija, elszaladt a piacra, kereste, hívogatta a testvérét, de sehol sem találta. Elrohant a városka minden sörözőjéhez, ahol régebben együtt koldultak, hátha megjött az esze, és abbahagyta a lopást, még a pályaudvarra is elszaladt. Kiizzadva, fáradtan ért vissza az istállókhöz. Vászja sehol, de a kocsi megjött, az utolsó gyerekek is felszálltak. Kérlelni kezdte Marija a nevelőt, hagyják őt itt, amíg meg nem találja a testvérét, de a nevelő azt mondta:

– A testvéred lopni jár, tudjuk, te is vele akarsz maradni, hogy lopj? Majd megtaláljuk és utánad visszük.

Sírt Marija, el akarta magyarázni, hogy a ma ma előtt felel Vászjáért, de a nevelő és egy ősz hajú férfi erősen megragadták a hóna alatt, ahogy akkor Grisa a fészterben, feltették a teherautóra és megmondták a többi gyerekeknek, hogy fogják le. Ahogy akkor éjszaka a fészterben nem engedett Grisának, bárhogy tekerte is a karját, Vászjáért, a testvééréért a végsőkig kész volt harcolni, pedig fájt minden idegen kéz szorítása, úgy üvöltött, ahogy csak a torkán kifért, ahogy akkor üvöltött, amikor elvesztették anyjukat a harkovi pályaudvaron. Végül sikerült kirántania magát, leugrott a kocsiról, de utolérte a nevelő és az ősz férfi, megragadták és feltették megint. Elindult a kocsi, Marija sírt és átkozódott, és amíg ki nem értek a városból, át nem mentek a hídon és el nem érték a mezőket, be nem csukta a száját, átkozta ezeket az embereket. És megint, ahogy akkor, azután, amit Grisa csinált vele a fészterben, nem álomba zuhant, hanem kikapcsolt a tudata. Mindent látott, de semmit sem értett. Emlékezett, hogy a végén már csak ketten maradtak, egy nagyobb lány és ő. A másik lányt elvitték valahová, Marijának meg azt mondták:

– Maradj itt, várj.

Csakhogy itt senki nem vigyázott rá, és amint egyedül maradt, elszökött. Kifutott a faluszélre és elindult az úton, neki a mezőknek, életében először egyes-egyedül, mert nem mindig voltak mellette rokonok, de Vászja végig vele volt az úton. Ahogy kiment egyedül a mezőkre, látja, megváltozott körös-körül a világ, esik a hó... Jaj, istenem, gondolta, hogy találom én meg ebben a hidegben és éhesen a várost, ahol Vászja maradt? Szorosra húzta magán kopott kabátját, arcát a gallérba fúrta, hogy lélegzetével melegítse a mellét és nekiindult.

Megy, és látja, hogy fehérek már a mezők, egyre hull a hó, és minél sűrűbb a hóesés, annál jobban kínozza az éhség. Fehér a föld a léptei alatt, tiszta fehér, az ég sötétebb, de az is fehér, csupa hó, és ebben a nagy fehérségben száználmas kis fekete pont halad, Marija. Ha képes lett volna arra, hogy megértse magát, akkor most érezte volna át, milyen fölösleges az élete a világon, csak elrontja annak a szépségét. De Marijának az volt a szerencséje, hogy nem tudta magát sem kívülről látni, sem kívülről értelmezni, mint egyes filozofáló egyének teszik. Ha tudott volna filozofálni, akkor elszörnyedt volna, hogy eddig senkinek nem volt rá szüksége, még Vászja testvérének sem, és a létezéséből csak

egy rossz embernek volt öröme, Grisának, aki megerősakolta a fészterben. Az ilyen kilátástalan, nem értekezésekből levezetett emberi gondolatok alkotják az ateizmusnak azt a ritka és gyümölcsöző fajtáját, amely az Alkotónak inkább kedvére van, mint a hideg zsoldáréneklés vagy a széles körben elterjedt bálványimádás. Mariját végtelen messzeség választotta el saját lelkétől és értelmétől, de szóval szíve, amelynek nem adatott meg a megszólalás Isteni tehetése, a szíve közel volt, és elsírta magát, mert nem voltak szavai, nem voltak fogalmai, csak értelmetlen hangokat tudott kiadni.

Nem volt ez közönséges, szapora sírás, ahogyan nemrégiben is sírt, amikor Vászjától elvitték, nem kiabált, nem átkozódott, nem értelmetlen, meddő sírás volt. Isteni sírás volt ez, szívből jövő, amellyel az Úr néha kitünteti az együgyűeket, felváltva ezzel a sírással a csak próféták számára elérhető nagy igazságokat. Marija, a nincstelen kislány, akit anyja eldobott, akit nővére és bátyja elhagyott, aki elvesztette testvérét, Vászját, akinek hiánya Isten világában csak azt fosztotta volna meg az élvezettől, aki a testén erőszakot tett. A fehér ég alatt és fehér földön az Isteni síráson keresztül Marija felmagasztosult és ezzel az értelmén innen lévő, szívből jövő sírással kiérdemelte az Úr vigasztalását, amelyet Ézsaiás prófétán keresztül mondott el:

– Ahogyan az anya vigasztalja fiát, akként vigasztallak Én titeket... Meglátjátok és megörül szívetek és csontjaitok kivirágognak, akár a zöld fű...

Marija szavak nélkül olvasta el az Úrnak útmutatását és értelem nélkül megértette. Megvigasztalta ez a neki osztályrészül jutott drága kincs, az Isteni sírás képessége, megnyugodott, és megkönnyebbült szívvel szelte át a havas mezőt és kijutott egy behavazott állomásépülethez.

OROSZBÓL FORDÍTOTTA: HETÉNYI ZSUZZA

JEGYZETEK

¹ A fordítás három részletet közöl Gorenstein *Zsoltár* című 450 oldalas regényéből, amely 1974–75-ben íródott, és a szerző emigrációja után, 1986-ban jelent meg először, németül. A fordításom alapja a müncheni orosz nyelvű kiadás, 1986. A regény bevezetője egy bibliai stilizáció. A második részletet én választottam, a harmadikat maga a szerző jelölte ki, amikor a közléshez hozzájárulását adta 1995. július 31-én hozzám írott levelében. Friedrich Gorenstein 2002 márciusában hunyt el.